

RENATA ŠRIBAR¹

(S)pozabe v kolegialnosti raziskovalk²

Izveček: Prispevek prinaša rezultate teoretske študije fenomenov nevednosti, opisanih v okviru feministične taksonomije (nevednosti). Slednja je tudi izhodišče za interpretacijo etnografske študije v skupini raziskovalk in univerzitetnih predavateljic, katerih delo je tematsko povezano s študijami spolov. Motiv obeh raziskovalnih pristopov je znanstvena refleksija neetičnih razmerij med kolegičami, tj. osvetlitev problematike vrzeli med teorijo in vsakdanjo prakso znanstvenega dela. S sistematizacijo nevednosti v luči molka ali manj plodne kritike znanstvenih oblasti, ki ju producira, je možno razumeti “kolaboracijo” z oblastjo, najpogosteje v imenu kariernih ciljev ali ekonomsko varne eksistence. Vendar pa tâka, čista pozaba etične drže in s tem tudi pozaba usklajevanja teorije in prakse nediskriminiranja, v krogu senzibiliziranih raziskovalk ne izstopa, je situacijska, zato lahko splošno zatrdim, da gre večinoma za etično ambivalentnost. Tudi druga skrajnost, absolutizirana etična drža, kot se je izkazalo v odgovorih respondentk, zamegljuje pogled na lastne diskriminatorne prakse v kolegialnem krogu žensk.

¹ Dr. Renata Šribar je docentka za antropologijo in samostojna raziskovalka na področju socialne in kulturne antropologije in sociologije; je zunanja sodelavka Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, Oddelek za sociologijo, in Inštituta za razvojne in strateške analize (IRSA). E-naslov: renata.sribar@guest.arnes.si.

² Prispevek nadgrajuje avtoričino refleksijo fenomena nevednosti, ki jo je zastavila v delu *O pornografiji: Pornografska konstrukcija in feministična dekonstrukcija seksualnosti* (2006), jo kontekstualizirala s feministično epistemologijo v sodelovanju z dr. Valerijo Vendramin in jo nato preizkusila na polju etnografije nevednosti v okviru delovanja v Komisiji za ženske v znanosti.

Raziskovalno gradivo, nanizano pod zvrsti nevednosti, je privedlo do nekega presežka in s tem odkritja nove zvrsti nevednosti. Njena vrednost je v možnosti strukturiranja ambivalenc v odnosu vednosti/nevednosti in etike. V zaključnem, strateške delu je opisana možnost preseganja strukture oblasti, kjer se vzdržujejo neetični odnosi – četudi obenem ni zanikana možnost začasne podreditve z namenom utrjevanja pozicij žensk na mestih relativne moči v znanosti.

Ključne besede: etika, znanstvenice, taksonomija nevednosti, molk, znanstvene oblasti, kolaboracija

UDK: 17.03:305

Forgetting the Solidarity between Women Scientists

Abstract: The paper presents the results of a theoretical study on the phenomena of ignorance, described in terms of the feminist taxonomy (of ignorance). The latter has further been applied to interpreting an ethnographic study conducted in a group of women researchers and university lecturers whose work is connected with gender studies. The two studies have attempted a scientific assessment of the unethical relationships among women scientists, seeking to shed light on the gap between theory and everyday work practice. With the classification of ignorance in the light of silence or less fruitful scientific criticism of the authorities, which are produced by ignorance, it is possible to understand the collaboration with scientific authority in the name of career goals and an economically secure existence. However, the circle of sensitised women researchers does not display complete oblivion either of the ethical posture or of the reconciliation between non-discrimination theory and practice; what is more typical is ethical ambivalence. Similarly, the other extreme, the totalised ethical stance, tends to blur the vision of one's own discriminatory practices in the circle of women scientists.

The research material, presented in the categories of ignorance, has led to the discovery of a new category of ignorance, which structures the ambivalences inherent in the relationships between knowledge/ignorance and ethic. The conclusion describes the strategic possibility of subverting the power structures in science, which now sustain unethical interpersonal relations – although it admits the possibility of women’s temporary compliance in order to strengthen their career status, and to attempt to implement structural changes from a more empowered position.

Key words: ethic, women scientists, taxonomy of ignorance, silence, scientific authorities, collaboration

1. K historični in teoretski avtonomiji refleksije nevednosti: kaj ima telo s tem?

Treba si je priznati, da nevednost kot tema v družboslovni in humanistični obravnavi ni ravno širše prepoznavno mesto pogostih refleksivnih srečevanj. Posledično se je nevednost o konstruiranju nevednosti na osebni raziskovalni poti razblinila šele med študijem proliferacije pornografije: tedaj sem fenomen hotene nevednosti (angl. *wilful ignorance*) prepoznala v liberalnem levičarskem zagonu pornografizacije kulture. Vodilna propornografska zapoved je bila “ne misliti” hierarhije ospoljenih moči v pornografskem žanru.³ Sistematizacija mišljenja in raziskovanja nevednosti iz feministi-

³ Šribar, 2006, 2. Neoliberalno hoteno nevednost v zvezi s spolno diskriminacijskimi, a tudi “rasističnimi”, homofobnimi in nacionalističnimi potezami pornografskih *mainstreamovskih* žanrov je simptomatsko ubesedil publicistični kolega Ervin Hladnik Milharčič, ki je v zasebnem pogovoru

čnoteoretske perspektive se je prav tako kot refleksija pornografizacije vezala na diskurz o ženskih telesih. Nancy Tuana je kategorizirala konstrukcije nevednosti, izhajajoč iz vladajočih medicinskih diskurzov in praks na področju zdravja žensk. Telesnost je prisotna tudi v izvorni krščanski formi nevednosti, saj se ta nanaša na odsotnost “mesenega spoznanja”. Antropolog Roy Dilley v zvezi s tem opozarja na moralno razsežnost nevednosti, saj se v krščanski religijski misli nevednost veže na nedolžnost – na starozavezno stanje pred zaužitjem jabolka, medijem čutnega spoznanja telesa. V srednjeveških teoloških razpravah je bila nevednost kot moralna nedolžnost v kontrapunktu z grešno, hoteno nevednostjo, izza katere je neki namen. Nevednost glede telesa, nevednost čutov je skladno z izpeljavo navedenega avtorja mišljena v kartezijskem pomen-skem paru z nevednostjo uma.⁴ Kategorično nasprotujoča si tipa nevednosti se prekrivata z antropološko koncepcijo vednosti, koncipirane v sintagmah “telesna vednost” in “konceptualna/cerebralna vednost”. To antropološko razumevanje vednosti/nevednosti skozi kartezijski razcep uma in telesa prispeva k avtorjevi tezi o dialektičnem odnosu med vednostjo in nevednostjo. Avtor se sklicuje na historični vir, Jamesa Fredericka Ferriera, filozofa in racionalista, ki je v delu *Institutes of Metaphysics* (1854) sistematiziral filozofijo

po izidu navedene knjige postregel z retorično opazko v smislu “zakaj neki feministke in klerikalni desničarji tako poglobljeno in povsem po nepotrebnem toliko razlagajo o pornografiji”.

⁴ Čutno spoznanje telesa drugega je zunaj judovsko-krščanske tradicije odmevno umetniško obravnaval japonski pisatelj Naoja Šiga. Temo romaneskno preizprašuje do skorajda težko umljivih subtilnosti (*Potovanje skozi temno noč*, Cankarjeva založba, 1993). Ko se junakovi ljubljene ženi ponevedoma zgodi domnevni moralni kolaps (“meseno spoznanje” drugega moškega v aktu posilstva), ta ženo kaznuje, nato pa se žrtvuje še sam z meditativno potjo v smrt.

z opredelitvijo njenih polj: epistemologije, “agnoiologije” (angl. *agnoiology*)⁵ in ontologije. Tako nevednost kot vednost sta v tem delu opredeljena vzajemno, s konceptom “potenciala”, ki ga ima en pol v razmerju do pojavnosti drugega pola (vednost ima v sebi potencial nevednosti in obratno).⁶

Antropologija nevednosti, ki stavi na dialektično relacijo z vednostjo in delitev na telesno in mentalno nevednost/vednost, je konceptualno plodna. Tako se “telesna vednost” veže na sintagmo “utelešene vednosti”. Vendar je ta tu povsem drugače koncipirana kot v feministični epistemologiji in teoriji. Antropološki pomen je zavezan Foucaultu in pojmovanju diskurza oblasti v samem telesu: “Termin ‘utelešena vednost’ zahteva preizpraševanje, kako je lahko vednost ‘vpisana’ v telo bodisi organsko ali vedenjsko, z namenom obravnavanja problema telesnega učenja.”⁷ Medtem ko navedeno razumevanje izhaja iz koncepcije umske in telesne vednosti/nevednosti, feministična epistemologija s sintagmo “utelešene vednosti” misli oboje hkrati: vednost (in posebej tudi znanje) se ne moreta producirati drugače kot skozi svoja personificirana in utelešena gibala, subjekte vednosti, katerih spoznavna perspektiva je v razmerju z njihovo družbeno pozicionalnostjo na presekih osi družbenih delitev. Družbena konstrukcija vednosti ima svoj korelat v družbeni konstrukciji nevednosti. Med njima ni simetrije, nevednost ni negativni pol vednosti, ni vrzel v znanju.⁸ Potemtakem v feministični teoriji spoznavanja vednost ne izraža potencialne nevednosti (glede sebe same), prav tako nevednost ni apriorno polje potencialne vednosti. Avtonomnosti obeh sfer se bom podrobneje

⁵ Arhaična angleška sinonima *agnoiology* in *agnoeology* imata slovarski pomen študija človeške nevednosti.

⁶ Dilley, 2010, 177–179.

⁷ Prav tam, 185.

⁸ Daukas v Vendramin, v tisku; Sullivan in Tuana v Vendramin, v tisku.

posvetila v naslednjem sklopu in z razlago taksonomije nevednosti, zaključni uvodni poudarek pa naj namenim neizbežnemu učinku feministične koncepcije utelešene vednosti. Ta ima svoj korelat v koncepciji utelešene nevednosti, ki je strukturno umeščena in parcialna z vidika družbene funkcionalnosti.

2. Načini konstruiranja nevednosti

Odpiranje teme feministične etike in odkritje “nevednosti” tudi z lastno raziskovalno prakso na ravni interpersonalnosti⁹ sta me navedli na misel, da bi bilo ustrezno s pomočjo posameznih konceptov etnografsko preveriti problematiko nekolegialnosti med samimi znanstvenicami – konkretno raziskovalkami in univerzitetnimi predavateljicami na področju humanistike in družboslovja, ki s(m)o teoretsko zavezane mišljenju kolegialnosti med ženskami.¹⁰ Feministična oz. spolno (*gender*) ozaveščena akademska skupnost, ki krši teoretsko vzpostavljene normative medsebojnih odnosov, je eksemplarična v luči mikrodelovanja znanstvenih oblasti. Lahko bi se denimo vprašala, ali je sploh možno scela uiti znanosti kot tržišču in navezujočemu se “barantanju” in prerivanju, kar je prignano vse do rizika eksistenčnega roba manj branjevsko navdahnjenih in bolj etično zvezanih. In še drugače, z besedami ene od respondentk v etnografski raziskavi, ki je takole zastavila odgovor na vprašanje, ali je možno produktivno ravnovesje med podrejanjem vladajočemu strukturiranju znanstvenega dela in vzdrževanjem etičnega odnosa do kolegic.

⁹ V sodobnejši terminologiji bi (ne)etične premene v medosebnih situacijah v raziskovanju poimenovali za akademsko preklapljanje diskurzov.

¹⁰ Vzrok za preverjanje očitne vrzeli med teorijo in prakso v skupini spolno (*gender*) občutljivih znanstvenic in s tem povezano preizpraševanje tipov nevednosti ni bil v želji po raziskovalnem izdajstvu feministične skupinske identifikacije, prav nasprotno, vzrok je želja po njeni konsolidaciji.

Ne, nisem prepričana, mogoče je možno začasno, ko si zaposlena na nekem projektu. Dolgotrajno ni možno. Zato se tudi (dolgoročno) ne vidim v tem (znanstvenem) poklicu oz. se nagibam k transformaciji lastnega poklica, iščem nov prostor. Način, kako je strukturirano znanstveno delo, pomeni konec znanosti. Zame je to konec. Znanstveno delo je postalo enako biznisu, pogajanju, cenkanju, barantanju, mešetarjenju. Raje prodajam jabolka na trgu, ki rastejo ob moji čisti vesti.

2.1 Slepe pege v pripovedih raziskovalk

Etnografska raziskava, ki sem jo opravila v obdobju avgust-oktober 2013, se je tematsko vezala na odnose izrekljivega/neizrekljivega (oz. govora in molka) kot indikatorjev (ne)vednosti in vzdrževanja ali spodkopavanja delovanja znanstvenih oblasti. Naravnosti, mnenja in vedênja sem preverjala s pomočjo polstrukturiranega vprašalnika in pisnih ter ustnih odgovorov, ki sem jih pridobila v širšem krogu kolegic, raziskovalno pretežno delujočih na tematskem področju spolov. Vključenih je bilo osem respondentk različnih starosti (razpon od 36 do 70 let), poklicnih statusov (v znanstveni hierarhiji od docentk do upokojene redne profesorice)¹¹ in disciplin (sociologija, socialna psihologija, zgodovina, antropologija in področje antropologije spolov). Osnovno izhodišče v oblikovanju vprašanj je bila postavitev razmerja med védnostjo (znanjem) o medpresečni diskriminiranosti s poudarkom na spolu in (ne)etičnih odnosih s kolegicami. Prva študija z rezultati raziskovalne naloge se je osredotočila na fenomen molka v nasprotju s subverzivnostjo radikalnega performativnega govora, naperjenega proti vladajoči strukturi znanstvenega dela.¹² Neizgovorljivo je bilo možno razu-

¹¹ Ob tem sta imeli dve respondentki trajno izkušnjo prekarnega dela.

¹² Šribar, v tisku.

meti kot učinek zavestne ali hotene nevednosti, pa tudi “nevedne” nevednosti (“ne vem, da ne vem”); v vsakem primeru je integriralo pozabo ali zanemarjanje etične dimenzije v medosebnih odnosih. V nadgraditvi te, predhodne raziskovalne študije se bom nekoliko podrobneje posvetila refleksiji nevednosti, kot so jo konstruirale pripovedi respondentk; poleg tega bom dodala nov tip nevednosti v feministično taksonomijo tega fenomena; v zaključnem delu bom z nekoliko drugačne perspektive problematizirala fenomen molka kolegic v (ne)kolegialnem, (ne)etičnem vsakdanjiku znanosti.

Nancy Tuana reflektira ta razmerja nevednosti: vemo, da ne vemo; ne vemo, da ne vemo; nočejo vedeti; nočejo, da vemo; nekateri ne zmorejo vedeti; smo ljubeči, a ne moremo vedeti (“ljubeča nevednost”).¹³ Odgovori na vprašanja in avtonomne širitve tematike respondentk so vključevali konstrukcije vseh navedenih zvrsti nevednosti. Prikazala se je mozaična struktura nevednosti v znanosti, ki botruje prenosu oblastnih norm po hierarhiji navzdol oz. vzpostavlja tehnologijo znanstvenih oblasti.

Pozicijo nevednosti “vemo, da ne vemo”,¹⁴ je najbolje ubesedila respondentka, ki je na vprašanje, ali se morda zaveda lastnih praks diskriminiranja oz. neetičnega odnosa do kolegic, odgovorila, da zaradi obremenjenosti ni sposobna takšnega razmisleka – obenem pa ni zanikala možnosti lastne prakse diskriminiranja. Problem obremenjenosti s kvantiteto dela je v sinergiji s ponotranjenjem zapovedi delovne učinkovitosti, ki ga je sogovornica artikulirala s frazo “moraš biti zraven” (v pomenu lastnega kopičenja nadobremenitev). Tvegala bom hipotezo, da je manjša etična naravnost in s tem manjša pripravljenost za pomoč učinek premika v perspe-

¹³ Tuana, 2007, 7–24.

¹⁴ Nancy Tuana zapiše dobesedno: “Vedeti, da ne vemo, a biti v zvezi s tem brezbrizni – saj to ni povezano z našimi praviimi interesi.” 2007, 5.

ktivni, kolikšna je dejansko nuja po podpori glede na situacijo. Domnevo, da formalno priznan znanstveni uspeh racionalizira podporo, lahko podkrepim s tem opažanjem: v raziskavi pridobljeni odgovori kažejo, koliko natančneje kritičen odnos do neetičnih medosebnih praks vzpostavljajo kolegice z nižjimi statusi v raziskovanju in na univerzi – to so v našem primeru tudi kolegice, katerih diskurz znanstvene etike je izstopajoče udaren in s tem tudi najbolj radikalno performativen. V ilustracijo zmerne, racionalizirane etike, ki se je pojavila pri karierno uspešnih respondentkah, navajam indikativno izjavo.

Skrbim za pripoznavanje intelektualnega dela drugih, za korektno citiranje in upoštevanje dosežkov (predvsem mlajših, torej proti mentorskim zlorabam dela mlajših asistentk); za dajanje priložnosti prek prijavljanja raziskovalnih projektov, ki pomenijo ekonomsko-socialno in intelektualno emancipacijo /.../ sem se pa v nekaj primerih, ko sem se prekomerno angažirala za urejanje prvega, uštela v presoji, zato menim, da je največ, kar lahko storim v smeri pravičnosti, da moj prispevek k zagotavljanju priložnosti povežem z odgovornostjo in rezultati, torej ne a priori, temveč a posteriori /.../ ter da zanašanje na pripadnost solidarnosti po spolu ne prinaša nič dobrega ne za eno ne za drugo vpleteno v tem odnosu.

“Ljubeča nevednost”,¹⁵ tj. nevednost, povezana z naklonjenostjo, temelji na nemožnosti identificiranja s situacijo ljubljenih oseb. Z navedeno izjavo se kaže kot vrednotno ambivalentna kategorija; v imenu ne(z)možnosti vživljanja v situacijo druge osebe je možno kadar koli opustiti podporno, etično delovanje – oz. upravičeno ga je odmerjati, racionalizirati, okrniti do poljubnih meja.

¹⁵ Prav tam, 22.

Pojavnost nevednosti, kategorizirana z “ne vemo, da ne vemo” in z Nancy Tuano opredeljena kot zainteresirana nevednost (“interes blokira vednost”),¹⁶ je bodisi ideološko inducirana v imenu poklicne tekmovalnosti (interes kariernega uspeha za vsako ceno) bodisi vznika kot pendant etične gorečnosti v ocenjevanju zdrsov drugih. Nevednost o lastni nevednosti je v tem primeru konsistentno pripisati poistovetenju z absolutno etično instanco. V primeru respondentk na nižjih kariernih položajih, ki izkazujejo etično gorečnost, se etično pozicioniranje, ki nima preostanka, veže na pozicijo strukturnih žrtev. Etična drža je konstruirana kot ovira na karierni poti, strukturiranje znanosti na medosebni ravni zahteva brezskrupuloznost. Tu se v nekaterih situacijah za nazaj tudi sama prepoznam kot tista, ki “ne ve, da ne ve” in se tudi “samoprevaja”¹⁷ v opisanem okviru.

Formiranje nevednosti, ki jo avtorica taksonomije opredeljuje kot držo “ne vedo in nočejo vedeti”,¹⁸ je v govoru zajela ena od kolegic respondentk, ko je opisovala svoj delokrog v humanistiki, ki pa ne vključuje *a priori* vednosti in znanja o spolni perspektivi.

V mojem okolju se teme hierarhičnih razmerij v raziskovanju izogibajo. /.../ Rivalstvo med ženskami, komolčarstvo razumem kot težnjo po uveljavitvi. /.../ Situacije rivalstva in grobosti so situacijske, odnos se dogaja v “preklapljanju” med različnimi situacijami. /.../ Ženske ponotranjajo spolno hierarhijo, kar

¹⁶ Prav tam, 8.

¹⁷ Tako prevaja “izkušnjo” v jezik sodobne feministične teorije Teresa de Lauretis, 2007, 220. “Samoprevod” oz. samointerpretacijo, ki je obenem samokritika, namenjam predvsem pomanjkljivemu poznavanju raziskovalnega dela slovenskih kolegic in s tem tudi manku glede navajanja njihovih objav. Na to me je opozorila kolegica iz Finske, ko sem kritizirala diskriminacijski odnos anglosaških feministk do nas, ki prihajamo na mednarodno feministično intelektualno sceno iz bivših socialističnih držav.

¹⁸ Tuana, 2006, 14.

spremlja zanikanje feminizma kot spoznavnega zornega kota; ne zavedajo se, kaj to na znanstveni ravni sploh pomeni. Trdijo, da sta oba spola pomembna, za reflektiranje dejanskosti ne vključijo spolne perspektive in so do feminizma kritične, medtem ko so moški posmehljivi.

Pod kategorijo “nočejo, da vemo”¹⁹ se vzpostavlja kot objekt družbena skupina, ki je od subjekta vednosti instrumentalizirana kot instanca nevednosti. V raziskovanju diskrepance med teorijo etike (kolegialnostjo, ospoljeno občutljivostjo za strukturno prikrajšane) in vsakdanjo medosebno prakso sem naletela na opažanje kolegice, ki navedeno vrzel interpretira z vidika manipuliranja drugih, ožjega in širšega občestva: “ Ukvarjanje s spolom ne vodi v bolj etična ravnanja in drže raziskovalk/predavateljic, je pa lahko to ukvarjanje dostikrat dobro sredstvo za samopromocijo ‘politične korektnosti’ (v smislu foteljskega levičarja: moram biti dober človek, če sem levičar).” V tem primeru je to, kar nam ni dopuščeno vedeti, prav delovanje vrzeli na osebni ravni. Neetična praksa postane nekaj ozadenskega, spetega z ideologijo, ki podpira prvenstveno osebni interes, tudi če se ta udejanja na družbeno škodljiv način. Podoben tip nevednosti – ki se razlikuje le v konstruiranju instance nevednosti – ima izhodišče v naravnosti, da “nekateri ne zmorejo vedeti”.²⁰ Celotna skupina je identificirana kot nesposobna za vednost. Če v tem primeru obrnem perspektivo in skušam razpoznati našo lastno, feminističnoetično konstruiranje nevednosti (drugih), lahko navedem to izjavo respondentke.

Večkrat sem zaznala vrzel med dejanji ali celo izrečenimi mnenji kolegic in teorijo, ki jo uporabljajo/zastopajo v svojem znan-

¹⁹ Prav tam, 12.

²⁰ Prav tam, 19.

stvenem delu. Del teh je bil nezaveden, nerefektiran od teh kolegic (seksistični ali elitistični komentarji, izbire, odločitve, obnašanja, utemeljena na spolnih stereotipih).

Skupina kolegic, ki raziskovalno delajo na področju spola, je zaradi elitizma (v znanosti) in ponotranjanja seksizma prepoznana kot nesposobna za vednost o možnosti usklajevanja teorije s prakso na ravni medosebnih odnosov.

2.2 “Vem in hkrati ne vem”

Vzporejanje feministične taksonomije nevednosti z gradivom iz antropološke raziskave je vodilo do specifičnega rezultata, prikaza s konstrukcijami nevednosti omrežene interpersonalnosti. Povsem nenačrtovan rezultat analize pridobljenega gradiva pa je bila ugotovitev, da se je ponudil dodaten element v fenomenologiji in taksonomiji nevednosti. Vključuje izključujoči se naravnosti glede vednosti in nevednosti. Konstrukcije te ambivalentne forme vednosti/nevednosti se postavljajo glede na raziskovalno gradivo na tri prepoznavne načine. V grobem gre za odnos, ko vemo, da nekaj strukturno ni mogoče, a se vedemo, kot da tega ne vemo.²¹ Ta zvrst nevednosti se konstruira kot verjetje ali verovanje, da se bo nekaj, kar je strukturno nemogoče ali zelo malo verjetno, izšlo skladno z našo predstavo. Prvi način, ki sem ga prepoznala kot konstitutivnega za novo kategorijo, je opredmetila respondentka, ki je kot odgovor na vprašanje o razmerjih etičnega odnosa med kolegicami zastavila pripoved o neusmiljeni tekmovalnosti; obenem je predstavila svoje delovanje v “ženskem krogu”, nepropustnem, kakor se je izrazila, za razdiralni vpliv moških. Da takšna skupina lahko vzdrži, je treba

²¹ Sem je vključena tudi možnost, da dejansko v situaciji pozabimo na neko vednost.

verjeti ali verovati, da vdor androcentrične matrice ni možen, četudi obstaja vednost o moči vladajoče strukture. Naslednji način pojavljanja nevednosti, ki deluje v paru z vednostjo, je samoidentificiranje z etično držo, pri čemer subjekt prav tako prepozna strukturne zamejitve v zvezi s tem, tokrat tudi lastne. Etična zapoved pa ima tako moč, da minimalizira ali banalizira prepoznani vdor strukture v lastno delovanje. Respondentka je na vprašanje, ali v svojem ravnanju vidi vrzel med teorijo in prakso, odgovorila pritrdilno in opisno, takoj nato pa se je ponovno vzpostavila kot etični subjekt.

Da, [pri sebi razpoznavam vrzel] največkrat tedaj, ko moram sodelovati pri raznih formalnih postopkih, npr. prijavih na projekte, recenzentskih postopkih ipd., ker so ti postopki pogosto vse prej kot spolno nevtralni, vendar če ne delaš v skladu z njimi, že na začetku odpadeš. Drug problem je pristajanje na razne kompromise s patriarhalno miselnostjo in diskurzom, ker se želim(o) izogibati "nepotrebnim konfliktom". /.../ V svojem življenju in delu sem v glavnem uspela uskladiti svojo etično držo in znanstveno prakso, vendar za ceno dolgotrajnega in večsih zagrizenega vztrajanja pri načelih enakopravnosti in družbene pravičnosti. Te svoje drže pa nisem nikoli posebej poudarjala navzven.

Tretji način simultane vednosti in nevednosti glede možnosti etičnih odnosov med kolegicami sem zaznala v gradivu, ki mi ga je ena od respondentk poslala naknadno v dokaz, da ženske v okviru tiste upravne oblasti, ki bi morala spodbujati enakost spolov, delujejo neetično do kolegic. Gradivo, natančneje pismo, je vključevalo pritožbo nad takšnim ravnanjem. Kljub temu, da je avtorica v dopisu definirala dejavnike diskriminiranja v konkretni situaciji, v kateri se je znašla na poziciji nemočne, je bil pogoj same možnosti pisanja pritožbe ravno verjetje oz. zaupanje, da bo s pisanjem in zahtevo

po poravnavi krivice dosegla izboljšanje medosebnega mehanizma, ki vzdržuje strukturo.

3. Sklep: funkcionalnost etične (s)pozabe v kariernih utelešenjih

Taksonomija nevednosti, vključno s fenomenologijo, je zgolj konceptualno in narativno orodje, pripomoček v raziskovanju sistemskega, strukturnega in situacijskega konstruiranja nevednosti in njenih družbenih funkcij. V obravnavanem okviru sta vednost/nevednost koncepta v interpretaciji etičnih zdrsov v kolegialnosti med ženskami v znanstveni sferi. Sami fenomeni nevednosti so tvorni element molka, ki podpira vladajočo strukturo znanosti. Obenem so integralni del, "temna snov" tistih diskurzivnih praks, ki so kritične, a ne na radikalno performativen način, torej na način, ki bi ogrožal sistemsko-strukturni red ali ga skušal aktivno transformirati.²² Nevednost, ali – še boljše – nevednosti, ki botrujejo neetičnim odnosom in molku ali netransformativnemu govoru so nujni pogoj (s)pozab na medosebni ravni in "družbene pozabe". Oboje mogoča "maskiranje"²³ v etični subjekt in sočasno sodelovanje v represivnih strategijah (tu foucaultevsko koncipirane) vednosti/oblasti. Četudi gre za nianse in gradacijo tega sodelovanja v imenu uspešne kariere, preživetja ali slepote z ideološkim ozadjem absolutnega etičnega subjekta, pa – posplošeno

²² Kot primer kritičnega govora, ki kljub verjetju v spremembo ni transformativen, navajam kolegičin odgovor na vprašanje, ali je možno uskladiti norme vladajočega strukturnega reda v znanosti in osebno etično držo: "Pomembno se mi zdi reflektirati, ubesediti in kritizirati situacije, področja in dejanja, ko to ni mogoče – tako pripomoremo k strukturnim spremembam na bolje." Kot radikalno performativen in transformativen diskurz/govor razumem izjave, ki v sami situaciji spodkopavajo ali vsaj skušajo načeti matrico z interpretacijo formalnih pravil, izražanjem zahteve po spremembi pravil in vzpostavljanjem drugih neformalnih norm.

²³ Dilley, 2010, 180.

– ni druge rešitve kot senzibilizacija za medosebna razmerja zaradi spodbujanja sistemsko-strukturnih sprememb, najprej na mestu, ki je za kaj takšnega dandanes v znanosti najbolj pristojno: na polju feministične teorije in raziskovanja spolov. Molk kot izkaz nove feministične subjektivacije, ki s praznimi diskurzivnimi mesti opozarja na androcentričnost (“falogocentričnost”) sistema jezika²⁴ in meta-znanstvene diskurzivnosti, je umesten zgolj kot začasna strategija, ki omogoča upor posameznega subjekta z bolj utrjeno in dolgoročno bolj učinkovito govorico angažirane znanosti.

Bibliografija

DAUKAS, N. (2006): “Epistemic Trust and Social Location”, *Journal of Social Epistemology*, 1-2, 3, 109-124.

DE LAURETIS, T. (2007): *Figures of Resistance: Essays in Feminist Theory*. Urbana in Chicago: University of Illinois Press.

DILLEY, R. (2010): “Reflections on knowledge practices and the problem of ignorance”, *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 16, 176-192.

SULLIVAN, S., TUANA, N. (2007): “Introduction”, v: Sullivan, S., Tuana, N., ur., *Race and Epistemologies of Ignorance*, 1-10. New York: State University of New York.

ŠRIBAR, R. (v tisku): “Konceptualno sodelovanje med ženskami: ‘mejnost’ in ‘feministična presežna subjektivacija’”, v: Ule, M., Šribar, R., Venturini, A. U., ur., *Ženske v znanosti, ženske za znanost: Ospoljene znanstvene perspektive v Sloveniji*, Ljubljana: Komisija za ženske v znanosti in Založba FDV.

ŠRIBAR, R. (2006): *O pornografiji: porno konstrukcija in feministična rekonstrukcija seksualnosti*, Ljubljana: Založba Sophia.

²⁴ Lauretis, 2007, 260.

VENDRAMIN, V. (v tisku): "Epistemološki (in metodološki) vidiki spolne perspektive v znanosti", v: Ule, M., Šribar, R., Venturini, A. U., ur., *Ženske v znanosti, ženske za znanost: Ospoljene znanstvene perspektive v Sloveniji*, Ljubljana: Komisija za ženske v znanosti in Založba FDV.

TUANA, N. (2006): "The Speculum of Ignorance: The Women's Health Movement and Epistemologies of Ignorance", *Hypatia* 3, 21, 1-19 (internetna objava, 1-31). Dostopno na <http://www.usi.edu/LIBARTS/distinguished/SpeculumOfIgnorance.pdf>, 21. 4. 2013.)

Vir

The Free Dictionary by Farlex, <http://www.thefreedictionary.com/agniology>, zajem 2. 11. 2013.